

Kedy je dieťa pripravené na vstup do školy?

Malo by do 1. septembra dovŕšiť šiesty rok, avšak toto kritérium nie je vždy spoľahlivé a nemalo by byť jednoznačné. Pripravené na školu môže byť dieťa mladšie a, naopak, nemusí byť ani po šiestom roku. Sledované kritériá na posúdenie školskej pripravenosti sú – telesná, duševná, sociálna a emocionálna zrelosť.

Vstup dieťaťa do školy znamená podstatnú zmenu v jeho doterajšom spôsobe život. Končí sa obdobie bezstarostných hier a začínajú sa prvé vážne povinnosti. Na školskú dochádzku musí byť dieťa pripravené, tak zo stránky telesnej, ako aj duševnej (mentálnej a emocionálnej). Túto pripravenosť odborníci označujú pojmami „školská zrelosť“, „školská pripravenosť“, či „školská spôsobilosť“. Túto závažnú zmenu nezvládne každé dieťa rovnako úspešne.

Školská zrelosť

Zahrňa fyzickú a duševnú dispozíciu potrebnú pre vstup do školy. Je výsledkom dovedy prebiehajúcich procesov vo vývoji dieťaťa, umožňuje úspešne zvládať požiadavky školy. Je to zrelosť:

1. fyzická
2. percepčná a kognitívna
3. sociálna, emocionálna a motivačná

1. Fyzická zrelosť - je veľmi individuálna. Dnes sú vo všeobecnosti deti väčšie a vyspelejšie, ako tomu bolo v minulosti. Za orientačné sa považujú priemerné hodnoty:

- dievčatá – výška: 105 až 115 cm; hmotnosť: 19 až 23 kg
- chlapci – výška: 110 až 118 cm; hmotnosť: 18 až 24 kg.

2. Percepčná a kognitívna zrelosť Úroveň detského organizmu musí pri začatí školskej dochádzky dosahovať určitú úroveň vnímania a poznávania.

- *zrakové vnímanie* – dieťa by malo rozlišovať a pomenovať rôzne tvary (štvorec, kruh...), poznať niektoré písmená a číslice,
- *zrková diferenciácia* – rozlišovať predmety, vyhľadávať rovnaké (jablká medzi hruškami), odlišovať rôzne,
- *zrková analýza a syntéza* – skladať a rozkladať obrázky, fotky, stavebnice...
- *sluchové rozlišovanie* – rozpoznať prvé písmeno v slove, cvičiť sa v rozložení slov na hlásky a v ich spájaní do slov,
- *sluchová diferenciácia* – rozlišovať zvuky, poznať niektoré hudobné nástroje, napodobňovať rytmus vytlieskavaním
- *sluchová orientácia* – hádať, ktorý predmet/zviera vydáva aký zvuk,
- *sluchová analýza* – rozpoznávať, ktorou hláskou začína a končí slovo, vymýšľať slová, vety, príbehy, začínajúce na určitú hlásku,

- *priestorová orientácia* – rozlišovanie polohy vecí/osôb v miestnosti, na obrázku; správne používanie pojmov dole/hore, vpravo/vľavo atď. Dieťa by napr. malo dokázať popísať cestu z domu do obchodu a pod.

- *rozumové schopnosti* - Prvák by mal byť schopný chápať realisticky.

V praxi to znamená:

- rozlišovať jednoduché pojmy súvisiace s časom (včera – dnes),
- logicky rozmyšľať o pojmoch (na čo slúžia dvere, stôl...),
- triediť veci podľa veľkosti, množstva, druhu, materiálu...
- poznať farby,
- ovládať jednoduché počtové operácie – sčítať = pridávať; odčítať = uberať – napr. spočítať si prsty na rukách...,
- pamäť.

Rodičom sa odporúča trénovať pamäť detí pred nástupom do školy. Vhodnou pomôckou sú rôzne riekanky, básničky, krátke rozprávky a pod. Pomôcť môžu aj cvičenia, na základe ktorých si dieťa má zapamätať určité množstvo, poradie či dané predmety. Napr. dones z kúpeľne uterák, mydlo a hrebeň. Spočítaj v kuchyni varešky...

Reč Nesprávne vyslovovanie hlások, slabík, slov je potrebné podchytiť ešte pred nástupom do školy. V 1. ročníku sa od dieťaťa vyžaduje už správna výslovnosť a bohatá slovná zásoba. Za primerané sa považuje očakávať od prváka slovnú zásobu v rozsahu cca 10 000 slov a viac. Dieťa by malo správne skloňovať, časovať a používať správny slovosled.

Grafomotorika Je nevyhnutná k získaniu schopnosti písať. Pri nástupe do 1. ročníka by dieťa malo dokázať napodobniť geometrické tvary, jeho kresba by mala byť bohatá na detaily. Obrázky majú mať primerané proporcie i detaily (napr. na ruke 5 prstov).

Lateralita Dôležitým ukazovateľom vyzretosti je aj tzv. lateralita. U väčšiny detí býva jedna ruka (ale aj noha, oko...) šikovnejšia. Ak sa potvrdí súhlasná dominancia ruky a oka (napr. obe pravé), ide o vyhranenú dominanciu. Ak je dominantná ľavá ruka a pravé oko, ide o skríženú lateralitu. Známa je aj nevyhranená, kedy dieťa používa obe ruky v rovnakej miere. Pre úspešné zvládnutie požiadaviek školy je najideálnejší prvý prípad. Avšak skúsené učiteľky v 1. ročníku dokážu bez problémov naučiť písať a čítať všetky deti.

4. Sociálna, emocionálna a motivačná zrelosť

- **sociálna**

V predškolskom veku sa okruh ľudí okolo dieťa rozšíril z rodičov na kamarátov, personál v škôlke. Toto „zoznamovanie sa“ je dobrým predpokladom pre spoluprácu medzi spolužiakmi v 1. ročníku, bez ktorej je adaptácia v školskom prostredí ťažká.

Prvák musí byť schopný pracovať v skupine, tmiť svoje požiadavky v snahe dosiahnuť spoločné dobro. Sociálna zrelosť sa prejavuje aj v zvládaní samoobslužných činností – sám sa obliecť, ísť na WC, naobedovať sa v jedálni. Množstvo takýchto situácií navodzuje spočiatku aj u zrelého a na školu pripraveného dieťaťa stres, no je otázkou času ich zvládať k spokojnosti učiteľov, rodičov a najmä samotného školáka.

- emocionálna

Časté kolísanie a striedanie nálad – čo bolo snád' u škôlkara bežné, sa v škole toleruje málokedy. Samozrejme, ani začiatok školskej dochádzky nemôže potlačiť osobnosť dieťaťa, no je potrebné rozlišovať, čo je výsledkom nesprávnej, či nedostatočnej výchovy a čo skutočný prejav detského „ja“.

Emocionálna zrelosť sa vyznačuje primeranou emočnou stabilitou. Afektované správanie ustupuje do úzadia, prejavy hnevu sú skôr iba slovného rázu.

- motivačná

Záujem o hru pretrváva aj v škole, no dieťa čoraz viac inklinuje k školskej práci. K správnej motivácii je vedené učiteľom, ako aj rodičmi doma. Stupeň motivácie učiť sa je na začiatku školského roku podstatne nižší ako na konci. Dieťa spočiatku ťažšie opúšťa hru, ktorá bola doposiaľ jeho celodennou úlohou (hoci sa ňou nevedomky učilo). Uvedomovanie si „plnenia si povinností“ je veľmi individuálne a postupné. Práca na úlohe v danom momente (bez ohľadu na náladu), dodržiavanie rovnakého pracovného tempa s ostatnými spolužiakmi, sústredenie sa... to všetko sa dieťa postupne učí.

(Ne)zrelý prvák

Dostatočná zrelosť je teda závažnou podmienkou toho, aby malý školák zvládol náročné požiadavky školy.

„Dieťa, ktoré je dostatočne zrelé, lepšie využíva svoje schopnosti. Jeho pozornosť je kvalitná a koncentrovaná, lepšie sa sústreďí a vydrží lepšie pracovať, je vyrovnané, odolnejšie voči stresu. Miera záťaže daná školou je preňho zvládnuteľná. V tomto zmysle sa zrelosť stáva podmienkou kvalitnejšieho učenia a teda aj lepšieho výkonu dieťaťa. Platí to aj opačne, nezrelé dieťa nedokáže vďaka svojim nedostatočne rozvinutým schopnostiam zvládať nároky školy. Prejavy ako: oneskorený vývin reči, citová labilita, hravosť, nadmerná pohyblivosť, rýchla únava pozornosti, zábudlivosť, neschopnosť vyčleniť podstatné zo získaných informácií, znížená práceschopnosť, nepozornosť, vyrušovanie, neschopnosť dokončiť prácu, odmietanie písať domáce úlohy, zvýšená únava, strach zo školy, priveľa námahy na učenie, ťažkosti v prispôbení sa kolektívu atď., indikujú na neschopnosť zvládať požiadavky školy.“

POZOR ! Telesná zrelosť sama osebe nie je spoľahlivým ukazovateľom zrelosti, zvlášť v súčasnosti, kedy sa telesný vývin detí urýchľuje.

VYHLÁDAŤ POMOC

Požiadaviek, ktoré sa na deti už v 1. ročníku základnej školy kladú, teda nie je málo a ich zvládanie skutočne nepatrí medzi najľahšie úlohy. Podľa skúseností pracovníkov pedagogicko-psychologických poradní nie všetky 6-ročné deti sú schopné zvládnuť nároky 1. triedy bez vážnejších problémov. Čo teda robiť, ak dieťa do školy preda len nastúpilo, no ani po aklimatizačnom období sa „neujalo“? Psychologička rodičom odporúča: „Fyzickú zrelosť dieťaťa možno dať posúdiť pediatrovi, psychickú posudzujú bezplatne na žiadosť rodičov psychológovia v pedagogicko-psychologických poradniach, ktorí pri pravidelných konzultáciách môžu napomôcť dieťaťu ľahšie sa adaptovať v škole, prípadne rozhodnú o odložení jeho nástupu do školy.“